

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref

Vår ref
2020/13721-KATHA

Dato
15.02.2021

Universitetet i Bergens innspill til strategi for norsk deltakelse i det europeiske utdannings- opplærings-, ungdoms- og idrettssamarbeidet for perioden 2021 - 2027

Vi takker for invitasjonen til å gi innspill, og ønsker utarbeidelsen av en ny strategi tidlig i ny programperiode for Erasmus+ velkommen. Det er positivt at Regjeringen har satt i gang parallelle prosesser for henholdsvis forsknings-, innovasjons- og utdanningsprogrammene, og at det er tydelige og ambisiøse mål for norsk deltagelse.

Som et forskningsintensivt breddeuniversitet er det muligheter for deltagelse i ulike deler av programmet. Imidlertid er det samarbeidet innen høyere utdanning som er relevant for bredden av vår virksomhet. Videre utgjør høyere utdanningsspesifikke tiltak mer enn 40 prosent av programmet, og deltagelsen fra UH-sektoren utgjør trolig mer enn 50 prosent. Våre innspill vektlegger derfor denne delen av det europeiske samarbeidet.

I innspillet vårt vil vi argumentere for en rekke anbefalinger. Hovedanbefalingene er som følger:

- Potensielle konsekvenser av etableringen av et europeisk utdanningsområde må utredes og det må foreligge et kunnskapsgrunnlag for en beslutning om norsk tilknytning til området.
- En ny nasjonal strategi må være tydelig når det gjelder de kunnskapspolitiske målene for programmet. Strategien må inkludere mål og ambisjoner knyttet til programmets virkning på individer, organisasjoner og samfunnet.
- Kunnskapsdepartementet og Diku¹ må arbeide for at Europakommisjonen gir bedre data knyttet til retur av programdeltakelse. Dette bør danne grunnlag for måltall for deltagelse i øvrige virkemidler i programmet.

¹ Det kommende direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, fortsatt omtalt som Diku i denne teksten.

- Erasmus+ bør relanseres som et bredere program som favner både internasjonalisering og andre kunnskapspolitiske prioriteringer. Promoteringen av programmet må tilpasses ulike målgrupper i hver enkelt sektor.
- Erasmus+ som helhet må *ikke* lanseres som en oppfølging av Stortingsmeldingen om internasjonal studentmobilitet. I stedet bør det lanseres som et virkemiddel for den overordnede satsingen på en kultur for kvalitet i høyere utdanning, og den kommende langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.
- Det bør opprettes stimulerings og forsterkningsmidler etter modell fra Horisont 2020 for å bidra til økt mobilisering av søkere til programmet. Forsterkningsmidler kan bidra til bred nasjonal effekt av programmet og til å kompensere for lave satser/bevilgninger i Erasmus+.
- For tiltaket Europeiske universiteter bør det etableres en særskilt forsterkningsordning for å bidra til at norske deltagere når de ambisiøse målene for initiativet, og for å sikre norsk medvirkning til videreutviklingen av initiativet.
- Kunnskapsdepartementet og Diku bør informere mer systematisk om kommende initiativ, rapporter og prosesser i EU.

Mål og ambisjoner:

Hva ønsker dere å oppnå ved å delta i det europeiske utdannings-, opplærings-, ungdoms- og idrettssamarbeidet gjennom Erasmus+ i perioden frem mot 2027?

Universitetet Bergen har store ambisjoner for vår deltagelse i Erasmus+. Det er et stort og viktig program med mange muligheter for strategisk utviklingsarbeid. UiB har lenge vært ledende i Norge når det gjelder studentutveksling både for utreisende og innreisende studenter i og utenfor Europa. Vi ønsker å bruke både student og ansattutveksling mer strategisk, og i større grad knytte utveksling mot strategiske partnere, nettverk og nye og eksisterende prosjekter innenfor utdanning, forskning og innovasjon. Målet er å styrke kvaliteten i våre utdanninger og samtidig jobbe mot grønnere internasjonalt universitet og utnytte de digitale løsninger som blir tilgjengelige.

UiB deltar aktivt i flere deler av programmet, og har erfaring innenfor strategiske partnerskap, Jean Monnet og Erasmus Mundus Fellesgrader. Det er likevel et potensial for bredere deltagelse i flere av virkemidlene. Vi har som ambisjon for å bruke programmet aktivt som et virkemiddel for å nå mål på institusjonelt nivå, og for å støtte prioriteringer i fagmiljøene ved institusjonen.

Siden 2019 har UiB deltatt i universitetsalliansen Arqus. Alliansen koordineres av Universitetet i Granada, og vi samarbeider med universitetene i Graz, Leipzig, Lyon, Padova og Vilnius. Alle universitetene er store forskningsintensive breddeuniversiteter. De er viktige regionale aktører i sine respektive land, med sterk historisk, økonomisk og politisk rolle. Målet med Arqus-alliansen er på overordnet nivå å styrke utdanningen av kritiske og engasjerte globale medborgere, å styrke forskning, og bidra til løsninger på de store globale og samfunnsmessige utfordringene vi står overfor i tiden fremover. For å oppnå disse overordnede målene har alliansen arbeider vi innenfor seks ulike innsatsområder, hvorav hvert innsatsområde har en rekke konkrete aktiviteter og resultat:

- Økt tilgang, inkludering og mangfold
- Studentaktiv læring og kvalitet i utdanning
- Flerspråklig og flerkulturelt universitet

- Entreprenørielt universitet og regional samhandling
- Forskningsstøtte og karriereutvikling for yngre forskere
- Engasjerte europeiske medborgere (ledes av Universitetet i Bergen)

Innsatsområdene faller i stor grad sammen med vår strategi, «Kunnskap som former samfunnet», med tilhørende handlingsplaner for internasjonalisering, mangold og inkludering, kvalitet i utdanning, innovasjon og entreprenørskap, etter- og videreutdanning, samarbeid med arbeidslivet og styrking av læringsmiljøet. Det er også tydelig sammenfall mellom EUs prioriteringer på utdanningsfeltet og UiBs strategi, handlingsplaner og profil. Dreiningen i prioriteringer i ny programperiode kan øke potensialet for søkning og gjennomslag. For UiB er det særlig aktuelt å videreføre langsiktige satsinger på utdanningsfaglig bruk av digitale verktøy, studentaktiv læring og bærekraft i utdanningene.

Gjennom å bruke prosjektmulighetene i hovedtiltak to og tre i Erasmus+ mer aktivt, kan vi styrke vårt kvalitetsarbeid i emner og studieprogram. Vi vil øke vår aktivitet i programmet både i samarbeid med partnere i Arqus, og andre partnere vi har et etablert eller ønsker å etablere et samarbeid med. Korona har bekreftet at vi trenger europeisk utdanningssamarbeid for å sikre en akademisk tilnærming til bruk av ny teknologi i undervisning, læring og vurdering, og Erasmus+ er allerede påkledd for formålet. Slik bidrar programmet til testing, evaluering og fornying i samsvar med anerkjente faglige arbeidsprosedyrer, tilbakemeldinger fra studenter, tilbakemeldinger fra undervisere og ny forskning.

Strategisk deltagelse i programmet kan styrke utdanningene ved UiB, bidra til profilering og omdømmebygging og en sterkere kultur for eksternfinansierte prosjekt. Arbeid med og gjennom utdanningsprogrammet kan styrke synergier mellom forskning, innovasjon og utdanning, og bidra til økt kultur for søkning og kompetanse innenfor EU-finansierte programmer generelt.

Hvilke mål mener dere vi bør sette på nasjonalt nivå for deltakelsen i Erasmus+ og Det Europeiske utdanningsområdet?

Det europeiske utdanningsområdet

Norge bør ha store ambisjoner når det gjelder deltagelse i Erasmus+ og det europeiske utdanningsområdet. Meldingen om det europeiske utdanningsområdet gir overordnede føringer for hele utdanningsfeltet og gir et frempek på prioriteringer fremover blant annet gjennom Erasmus+, men det er også et signal om at Europakommisjonen ønsker å ta en tydeligere rolle i koordineringen av europeisk utdanning. Selv om EU viderefører mange av sine store satsinger, er dette en markant endring i takt og ambisjoner. EU ønsker å ta en tydeligere koordinerende rolle som pådriver for harmonisering av strukturer på tvers av landene, strukturelle endringer og mer fleksible utdanninger, og tematiske prioriteringer for utdanningsfeltet. Europakommisjonen anerkjenner betydningen av utdanning som driver for bærekraftig omstilling, innovasjonskapasitet og konkurranseevne, forankret i et uttalt verdigrunnlag knyttet til inkludering, mangfold og demokrati. Når EU og medlemsstatene søker mer samarbeid for å bygge sterke og fremtidsrettede utdanningssystemer,² er det viktig at Norge tar del i denne utviklingen.

² [Council Resolution on further developing the European Education Area to support future-oriented education and training systems, OJ C 389, 18.11.2019, p. 1,](#)

I etableringen av det europeiske utdanningsområde vektlegger EU de seks dimensjonene: kvalitet, inkludering og kjønnsbalanse, grønn og digital omstilling, lærere og undervisere, høyere utdanning og geopolitiske dimensjon. Samtlige dimensjoner har satsinger som potensielt vil ha stor betydning, men særlig etableringen av automatisk gjensidig godkjenning, europeisk tilsyn, europeiske grader og rettslig status for universitetsallianser kan potensielt ha stor betydning for UiB og norsk høyere utdanningssektor.

Det er avgjørende at de administrative prosessene ikke blir for omfattende, og her kan Norge kan gå foran som et godt eksempel på hvordan automatisk godkjenning av utenlandsopphold kan implementeres på forenklet vis for både studenter og institusjoner. Norges tilknytning til EU kan også påvirke muligheten for å ta del i den geopolitiske dimensjonen av EUs satsing, da EUs utenrikspolitikk er eksplisitt utenfor EØS-avtalens virkeområde. Samtidig åpner meldingen for tilknytning fra tredjeland til hele EUs utdanningsområde.

UiB foreslår:

- Potensielle konsekvenser av etableringen av et europeisk utdanningsområde må utredes og det må foreligge et kunnskapsgrunnlag for en beslutning om norsk tilknytning til området.
- Kunnskapsdepartementet bør nedsette en gruppe med eksperter fra sektoren som utreder potensielle konsekvenser for norsk høyere utdanning av etableringen av et europeisk utdanningsområde.

Erasmus+

UiB ønsker ambisiøse nasjonale mål for deltagelse i programmet. I strategien for forrige programperiode er det i hovedsak aktivitetsmål, som konkrete måltall for mobilitet og mål om økt deltagelse i andre tiltak. Dette reflekterer i liten grad at programmet er et politisk virkemiddel med klare ambisjoner for virkning på samfunn, organisasjoner og enkeltindivider. En ny nasjonal strategi må være tydelig når det gjelder de kunnskapspolitiske målene for programmet.

For EU er det et mål at studenter og ansatte som reiser på Erasmus-opphold føler seg som en del av det europeiske prosjektet, at de ser på sitt Erasmus-opphold som en del av en større enhet og at de bidrar som en liten brikke i byggingen av en felles europeisk identitet. Ved mange europeiske universitet brukes Erasmus-programmet strategisk som nettopp et bidrag til det felles europeiske prosjektet, og både studenter og ansatte er bevisste på dette når de reiser på Erasmus-utveksling. På tilsvarende måte er det mål om at andre deler av programmet bidrar til digital og grønn transisjon, innovasjons- og entreprenørskap, innovasjon i utdanningene, inkludering og mangfold osv.

Selv om virkningen av programmet er viktigst, mener vi like fullt at det er hensiktsmessig med konkrete måltall for aktivitet og retur. Med større budsjetttramme kan man løfte ambisjonene for 2020 om 3000 studenter og 1000 ansatte årlig på utveksling. Ambisjonsnivået må imidlertid ses i sammenheng med den samlede budsjetttrammen, og det er viktig å sikre tilfredsstillende stipendsatser til utreisende.

Global mobilitet er også et svært viktig tiltak i Erasmus+. UiB bruker tiltaket strategisk for å styrke og videreføre strategiske samarbeid med institusjoner utenfor Europa. En nasjonal strategi må også omtale mål for den globale dimensjonen av Erasmus+.

Ambisjonen for deltagelse i andre deler av programmet bør styrkes. Dette gjelder i særlig grad de sentraliserte midlene i programmet. Det er viktig å fjerne nasjonale barrierer, for eksempel knyttet til fellesgrader som forsterker de allerede tunge administrative byrdene ved dette tiltaket. Videre er det viktig at sektoren, KD og Diku samarbeider for økt mobilisering til prosjektsamarbeid gjennom hovedtiltak to og tre. Økt deltagelse i hovedtiltak tre forutsetter at myndighetene har en aktiv rolle, og andre prosjekt vil stille sterke med myndighetsdeltagelse. UiB ønsker å samarbeide tettere med Kunnskapsdepartementet og underliggende etater om politikkorienterte utviklingsprosjekt.

Med unntak av mobilitet er det ikke er tilfredsstillende kunnskap om retur fra programmet, sammenlignet med eksempelvis EUs forsknings- og innovasjonsprogrammet. Konkrete og tallfestede mål for deltagelse ville være hensiktsmessig, og det krever bedre data. Basert på erfaringene fra Horisont 2020 mener vi at dette ville bidra til bedre politikkutvikling på feltet, og utvikling av målrettede stimulerings- og forsterkningsordninger der det er behov for det.

UiB foreslår:

- Strategien for Erasmus+ må inkludere mål og ambisjoner knyttet til programmets virkning på individer, organisasjoner og samfunnet.
- Måltallene for mobilitet i programmet må økes i tråd med budsjettammenningen for programmet.
- Rettslige barrierer for deltagelse i fellesgrader må fjernes.
- Kunnskapsdepartementet og underliggende etater må initiere og stille seg til disposisjon for aktiv deltagelse i politikkutviklingsprosjekt, i særlig grad innen Hovedtiltak tre, men også i hovedtiltak to. Det bør også være konkrete måltall for departementets og underliggende etaters deltagelse.
- Kunnskapsdepartementet og Diku må arbeide for at Europakommisjonen gir bedre data knyttet til retur av programdeltagelse. Dette bør danne grunnlag for måltall for deltagelse i øvrige virkemidler i programmet.
- Kunnskapsdepartementet og Diku må legge til rette for måloppnåelse gjennom tydelig prioritering og synlighet av programmet, og målrettede stimulerings- og forsterkningsordninger der det er nødvendig.
- Erasmus+ bør relanseres som et bredere program som favner både internasjonalisering og andre kunnskapspolitiske prioriteringer. Promoteringen av programmet må tilpasses ulike målgrupper i hver enkelt sektor.
- Enkeltutlysninger i programmet må profileres mer. Erasmus+ som helhet må ikke lanseres som en oppfølging av Stortingsmeldingen om internasjonal studentmobilitet. I stedet bør det lanseres som et virkemiddel for den overordnede satsingen på en kultur for kvalitet i høyere utdanning, og den kommende langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.
- Kunnskapsdepartementet bør bygge på erfaringer fra Horisont 2020 og gi incentiver for deltagelse i Erasmus+. Departementet og Diku bør arbeide for gode finansieringsrammer i programmet slik at det blir attraktivt for norsk høyere utdanningssektor.

Muligheter og utfordringer:

Ser dere nye/utnyttede muligheter ved deltakelse i samarbeidet?

I kjølvannet av koronapandemien kan det europeiske samarbeidet og Erasmus+ aktualisere samarbeid om morgendagens universitet, på tvers av institusjonelle grenser og landegrenser. Aktuelle utfordringer i utvalg:

- Samarbeid om og for differensiering, institusjonell egenart og felles studieprogram
- Strategisk fornyelse av utdanningene, med vekt på å forberede studentene på kompleksitet, ledelse og transformasjon
- Nettbasert livslang læring
- Digitalisering forankret i relevant forskning og faglige behov

En slik tilnærming forutsetter også felles europeisk innsats for nødvendig avregulering av høyere utdanning. I Norge er utforming av studieprogram omfattet av opptil åtte forskjellige nasjonale forskrifter og lover som institusjonene skal orientere seg etter, avhengig av fagområde, viser en fersk Nifu-rapport om styring av norske universiteter og forskrifter. I en slik nasjonal kontekst, og i en langt mer kompleks europeisk kontekst, står vi overfor betydelige formelle barrierer.

Som allerede omtalt over er de utnyttede virkemidler i hovedtiltak to og tre i programmet. Dette gjelder i særlig grad sentraliserte tiltak. Allianser for innovasjon kan bidra til å styrke satsingen på arbeidsrelevans og innovasjon i og gjennom utdanningene. Videre er kapasitetsbygging et relevant virkemiddel for globalt samarbeid. Fremtidsrettede prosjekt og policy-prosjekter har ulike tematiske utlysninger som ofte sammenfaller med institusjonelle satsinger. UiB arbeider for mer strategisk bruk av bredden av virkemidler i programmet, slik at virkemidlene bidrar til å støtte våre egne satsinger.

Storbritannia deltar som kjent ikke lenger i Erasmus+ fra 1.1.2021. Det får ingen umiddelbar effekt på Erasmus-utvekslingen til og fra Storbritannia, ettersom vi har utvidet inneværende prosjektperiode til 36 måneder. Storbritannia har alltid vært en viktig partner for UiB, og vi sender i tillegg til Erasmus-studenter også en betydelig andel studenter på bilaterale avtaler. Vi ønsker å beholde muligheten for å sende våre studenter til Storbritannia med gode bilaterale utvekslingsavtaler, samtidig som vi vil jobbe for å få opp Erasmus-mobiliteten til resten av Europa, blant annet ved å fokusere på fordelene med Erasmus-programmet. Storbritannia vil fortsatt være en del av Horisont Europa. Fortsatt mobilitet av ansatte og studenter er et viktig virkemiddel for å stimulere fremtidig forskningssamarbeid. Videre er det svært sterke universiteter i Storbritannia. Behovet for bilateralt samarbeid med Storbritannia på utdanningsfeltet både når det gjelder utveksling og samarbeidsprosjekt bør utredes.

Hva er de største utfordringene og hindringene knyttet til deltakelse i Erasmus+, både i søknadsfasen og i gjennomføringen av prosjekter?

Kunnskap om programmet

Vi viser til Diku-rapporten *Hva påvirker bruken av Erasmus+ i høyere utdanning*³ som tar for seg forhold som forklarer variasjon i institusjonenes deltagelse. På bakgrunn av en kvalitativ studie av tre institusjoner identifiserer rapporten manglende kunnskap, støtteapparat og forankring som barrierer. Deltagelse i Erasmus+ er en prioritering for UiB og det arbeides med en mer strategisk tilnærming til mobilisering av søkere. Videre har vi forsterket støtteapparatet og det arbeides med bedre søknadsstøtte, og synergier både til annen eksternfinansierte virkemidler både på forsknings-, innovasjons- og utdanningsfeltet.

Kunnskap om virkemidlene er fortsatt en stor utfordring. En mulig årsak til dette er bredden i programmet som både favner en rekke ulike mål og en rekke ulike sektorer. Det er behov for spissere og mer målgruppeorientert kommunikasjon av ulike tiltak og mål i programmet. Dette gjelder i spesielt stor grad tiltakene i hovedtiltak to og tre som i større grad kan ses i sammenheng med andre kunnskapspolitiske satsinger som for eksempel utdanningskvalitet (*Kultur for kvalitet*), digitalisering, livslang læring og arbeidsrelevans.

Programmet er fortsatt i stor grad kjent som et mobilitetsprogram. Dersom departementet og Diku i lanseringen av programmet vektlegger Meld. St. nr. 7 (2020-2021) *En verden av muligheter – Internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning*, vil man være med å underbygge denne oppfatningen, trolig på bekostning av andre virkemidler i programmet. For bred deltagelse i programmet er det avgjørende å promotere og profilere enkeltutlysninger i programmet, i tilknytning til aktuelle nasjonale kunnskapspolitiske satsinger.

Prestisje og merittering

En av de største overordnede utfordringene knyttet til deltakelse i Erasmus+ er sannsynligvis det enkle faktum at det ikke er like prestisjefullt og meritterende for vitenskapelig ansatte å få tildeling i Erasmus+ som i Horisont Europa eller andre nasjonale eller internasjonale forskningsprogrammer. Dette handler delvis om at det fortsatt råder en forståelse blant både vitenskapelig ansatte og utdanningsledere om at Erasmus+ primært eller utelukkende er et mobilitetsprogram. Men det handler også om en kultur og en historisk skjevhet der det å lede og delta i internasjonale forskningsprosjekter verdsettes høyere og er mer karrierefremmende enn å lede og delta i europeiske utviklingsprosjekter som skal heve kvaliteten på læring, undervisning og vurdering. Arbeidet med å gjøre det mer attraktivt å søke om midler gjennom Erasmus+, bør derfor sees i sammenheng med og kobles til det pågående arbeidet i sektoren med å utvikle systemer for å verdsette gode undervisere, fremme den akademiske karrieren deres og heve utdanningens status. Meld. St. 16 (2016–2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* slår fast at det ikke skal være mer gjevt å være en fremragende forsker enn en fremragende underviser. Hvis vi mener alvor med det, må det også bli like gjevt å få støtte til et stort prosjekt i Erasmus+ som i Horisont Europa. UiB mener at strategien for norsk deltakelse i Erasmus+ bør fremheve dette.

Fravær av incentiver

På tilsvarende måte er det en skjevhet når det gjelder incentiv-ordninger knyttet til deltagelse i Erasmus+ og Horisont Europa. Det er en rekke stimulerings- og forsterkningsordninger for deltagelse i forsknings – og innovasjonsprosjekter mens virkemidlene på utdanningssiden er

³ Dikus rapporsere, Nr 3, 2019 [Hva påvirker bruken av Erasmus+ i høyere utdanning?](#)

få og små. I kombinasjon med lave bevilgninger i Erasmus+ og stor grad av egeninnsats blir det mindre attraktivt å delta i Erasmus+ prosjekter.

Administrative byrder

En annen hindring for deltakelse er at Erasmus+ har en unødvendig høy administrativ belastning. Dette gjelder både i søknadsfasen og i gjennomføringen av prosjekter. Søknadsskjema og rapportering krever mye ressurser. Den administrative byrden oppleves ofte ikke som proporsjonal med størrelsen på støtten på prosjektene. For særlig noen av tiltakene kreves det omfattende og nitid planlegging og dokumentasjon for relativt små beløp, og det er behov for forenkling.

Når det gjelder mobilitet, er det svært viktig at det satses på digitalisering, fordi vi ikke vil kunne nå de ambisiøse målene med opptil 50% mobilitet blant gradsstudentene dersom vi ikke har gode digitale løsninger både for studentene og universitetene. Her bør Unit spille en nøkkelrolle ved å utvikle Felles Studentsystem (FS) som alle norske universiteter bruker, da det vil være en stor styrke å utvikle felles nasjonale løsninger som også kan knyttes mot det store europeiske prosjektet Erasmus Without Paper (EWP). Dette har ikke blitt prioritert til nå, og om vi skal få til en felles norsk løsning gjennom FS, er det viktig at Unit starter dette arbeidet snarest.

UiB foreslår:

- Erasmus+ bør relanseres som et bredere program som favner både internasjonalisering og andre kunnskapspolitiske prioriteringer. Promoteringen av programmet må tilpasses ulike målgrupper i hver enkelt sektor.
- Enkeltutlysninger i programmet må profileres mer. Erasmus+ som helhet må ikke lanseres som en oppfølging av Stortingsmeldingen om internasjonal studentmobilitet. I stedet bør det lanseres som et virkemiddel for den overordnede satsingen på en kultur for kvalitet i høyere utdanning, og den kommende langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.
- Strategien om Erasmus+ bør vektlegge merittering og prestisje knyttet til deltagelse i Erasmus+. Dette bør ses i sammenheng med det pågående arbeidet i sektoren med å utvikle systemer for å verdsette gode undervisere, fremme den akademiske karrieren deres og heve utdanningens status.
- Kunnskapsdepartementet bør bygge på erfaringer fra Horisont 2020 og gi incentiver for deltagelse i Erasmus+. Departementet og Diku bør arbeide for gode finansieringsrammer i programmet slik at det blir attraktivt for norsk høyere utdanningssektor.
- Diku og KD må jobbe aktivt for forenkling i dialog med sektoren.
- Departementene og underliggende etater må ha en helhetlig tilnærming til virkemidler på utdanningsfeltet til gode for norsk sektor. Når det etableres virkemidler på utdanningsfeltet, må man utrede potensielle synergier og sammenfall med Erasmus+, for å sikre komplementerende og ikke konkurrerende virkemidler.
- Kunnskapsdepartementet må arbeide aktivt for å sikre en felles og god plattform for arbeidet med digitalisering av Erasmus-programmet og mobilitet generelt. Dette er avgjørende i arbeidet for å nå våre ambisiøse mobilitetsmål.

Hvordan arbeider din organisasjon med å mobilisere til og støtte opp under (potensielle) deltakere?

UiB kan vise til høye mobilitetstall for studenter, og ligger på topp blant de norske institusjonene når det gjelder både europeisk og global mobilitet. For å stimulere til mobilitet har UiB gjort flere grep, og har blant annet vedtatt at alle studieprogram skal ha et semester tilrettelagt for utveksling, og jobber nå med å innføre forventet utveksling ved alle fakultet, som betyr at studenter aktivt må melde seg av utveksling om de ikke kan gjennomføre det. Videre har vi styrket teamet som jobber med støtte til søknader om prosjekter i Erasmus, og i tillegg til informasjon jobber vi målrettet med veiledning av de fagmiljø som ønsker dette. Internasjonalt senter tilbyr å lese gjennom søknader, og økonomiseksjonen tilbyr hjelp med budsjett.

UiB har et BOA-team som jobber tverrfaglig og på tvers av avdelinger for å støtte prosjektsøknader både innen forskning og utdanning, og som har vært en stor suksess ved institusjonen. Gjennom BOA-teamet arbeider UiB med sterkere koblinger mellom forskning, innovasjon og utdanning. Videre er det et mål å styrke samspillet mellom ulike eksterntfinansierte ordninger for utdanningsfeltet. Dette inkluderer ordninger for internasjonalisering, kvalitetsprogrammene i Erasmus+ og øvrige Diku-programmer for utdanningskvalitet. Formålet er å bidra til økt mobilisering, bedre kvalitet og gjennomføring av prosjektene.

Hvilke nasjonale, regionale og lokale støttetjenester (f.eks. informasjon, kurs, rådgivning, økonomiske stimuleringsordninger) er særlig viktige for at din organisasjon skal lykkes i det europeiske samarbeidet?

Som allerede omtalt er det både få og små økonomiske incentiver for deltagelse i Erasmus+. UH-sektoren er en sentral aktør i både i Horisont Europa og Erasmus+, og det er en skjevhet når det gjelder prestisje, incentiver og interesse for de to programmene. Gjennom programperioden for Horisont 2020 har man lyktes med å mobilisere betydelig norsk deltagelse, blant annet fordi man har lansert et bredt sett av virkemidler for å stimulere til og forsterke effekten av deltagelse i programmet. Det er behov for tilsvarende stimulerings tiltak for deltagelse i Erasmus+.

I rapporten *Norges tilslutning til EUs utdanningsprogram 2021-2027 – Et kunnskapsgrunnlag*⁴ foreslår Diku en rekke stimulerings- og forsterkningsordninger knyttet til Erasmus+. UiB støtter disse forslagene og i særlig grad forslaget om økt prosjektetableringsstøtte. Forsterkningsmidler er et nyttig virkemiddel for å sikre at programmet for bred nasjonal virkning, og det kan også vurderes å innføre forsterkningsmidler der satsene og/eller bevilgingene i EU er for små, slik som for eksempel det er etablert for Marie Skłodowska Curie Actions.

Dette er i særlig grad relevant for tiltaket Europeiske universiteter der 21 andre europeiske land allerede har forsterkningsmidler. Det er svært ambisiøse mål for disse alliansene, samtidig som bevilgningen er lav og egeninnsatsen høy. I denne sammenhengen vil vi understreke at det er behov for reelle forsterkningsmidler for å støtte egeninnsatsen i alliansene, og ikke supplerende midler til tilleggsaktiviteter. Slike forsterkningsmidler vil bidra til at norske deltagere i alliansen lykkes med å nå de ambisiøse målene for initiativet. Like fullt vil vi understreke at forsterkningsmidler også har en politisk funksjon ved å synliggjøre forpliktelsen til initiativet, og å bidra til å gi norske myndigheter en tydeligere rolle i

⁴ [Norges tilslutning til EUs utdanningsprogram 2021-2027 – Et kunnskapsgrunnlag](#) s. 31-32

videreutvikling til fordel for norsk sektor. Dette må ses i sammenheng med forholdet til det europeiske utdanningsområdet der universitetsalliansene har en viktig rolle.

Utover økonomiske støtteordninger er det som allerede nevnt behov for bred og målgruppeorientert informasjon om mulighetene i programmet. UiB setter pris på webinarene Diku har gjennomført og intensivert som følge av Covid-19. Vi oppfordrer til å fortsette bruken av digitale kanaler da det gjør informasjonen tilgjengelig for flere, og er en egnet for informasjonsvirksomhet. Samtidig ser vi også at noen aktiviteter er bedre egnet for fysiske møteplasser, og det er fortsatt et behov for en nasjonal møteplass for UH-sektoren. Videre kan det være behov for fysisk søknadsveiledning innenfor enkelte spesialiserte tiltak i Erasmus+.

UiB foreslår:

- Det bør opprettes stimulering-s og forsterkningsmidler etter modell fra Horisont 2020 for å bidra til økt mobilisering av søkere til programmet. Forsterkningsmidler kan bidra til bred nasjonal effekt av programmet og til å kompensere for lave satser/bevilgninger i Erasmus+.
- For tiltaket Europeiske universiteter bør det etableres en særskilt forsterkningsordning for å bidra til at norske deltagere når de ambisiøse målene for initiativet, og for å sikre norsk medvirkning til videreutviklingen av initiativet.
- Strategien bør vektlegge bruken av digitale informasjonskanaler, og Diku og Kunnskapsdepartementet bør benytte digitale kanaler der det er hensiktsmessig. Samtidig er det behov for enkelte fysiske møteplasser.

Informasjon og bruk av kunnskap og resultater:

Opplever du/din organisasjon at dere har god informasjon om europeisk politikkutvikling og samarbeid, som grunnlag for deres deltakelse i Erasmus+? Hva/hvem er deres viktigste informasjonskanaler?

I all hovedsak opplever UiB å ha god informasjon om europeisk politikkutvikling og samarbeid. Dette skyldes først og fremst at vi følger kommende initiativ og publikasjoner gjennom formelle og uformelle europeiske nettverk og organisasjoner, samt gjennom Arqus-alliansen. I tillegg får man noen oppdateringer gjennom programguide, informasjon fra Diku og Erasmusseminaret. Diku leder videre et veletablert nettverk av Erasmus-koordinatorer på institusjonsnivå i Norge, som brukes i spredningen av informasjon og seminarer. Nettverket fungerer også uformelt og styrkes gjennom felles møteplasser som Erasmus-seminaret og webinar/seminar organisert av Diku eller sektoren. Hovedvekten er imidlertid på praktisk implementering og ikke politikkutvikling.

Det er imidlertid ressurskrevende å følge den europeiske politikkutviklingen da mye av arbeidet må følges fra hver enkelt institusjon, og det ville være ønskelig med mer systematisk informasjon og dialog rundt kommende initiativ. UiB ønsker å kunne gi innspill i prosessene, blant annet til Europakommisjonens arbeidsprogram, programguiden og EUs politikkutvikling.

UiB foreslår:

- Kunnskapsdepartementet og Diku bør informere mer systematisk om kommende initiativ, rapporter og prosesser i EU.

- Kunnskapskontoret i Brussel og relevante råder ved Norges delegasjon til EU kan arrangere regelmessige digitale oppdateringsmøter med sektoren i Norge. Nasjonale eksperter og andre representanter fra Europakommisjonen kan inviteres til å bidra.
- Kunnskapsdepartementet og Diku kan opprette en referansegruppe for høyere utdanning for å samle innspill til norske posisjoner knyttet til europeisk politikk, samt prioriteringer, innretninger og betingelser i Erasmus+.

Hvordan arbeider din organisasjon systematisk for å spre og ta i bruk kunnskap og resultater fra samarbeid i Erasmus+ i egen organisasjon og/eller utover egen organisasjon?

Spredning og *impact* er en vesentlig del av en god søknad og et godt gjennomført prosjekt. UiB gir veiledning og opplæring av søkere knyttet til dette. Videre bruker man etablerte kanaler eksternt og internt for erfaringsdeling.

Samspill med andre ordninger, organisasjoner og politikk

Hvilke muligheter og utfordringer ser dere når det gjelder å utnytte synergier mellom Erasmus+ og det kommende europeiske utdanningsområdet og andre europeiske programmer og initiativer?

Erasmus+ er et viktig virkemiddel til å lykkes med kobling mellom utdanning, forskning og innovasjon. Når gjelder synergier mellom Erasmus+ og Horisont Europa, er det positivt at dette i større grad er vektlagt i ny programperiode. Samtidig er det del utfordringer for å skape synergier mellom programmene. Erasmus+ er fortsatt vesentlig sett som et mindre prestisjetungt program sammenlignet med Horisont Europa, og innholdet i programmet er fortsatt lite kjent. Faglig fokus og deltakelse i forskningsprogrammet er dermed fortsatt mer prioritert.

Erasmus+ er også mindre attraktivt når det gjelder økonomisk gevinst, og arbeidsinnsatsen står ikke i forhold til utbytte og finansiering. Dette gjelder tid- og ressursbruk i utforming av søknader og rapportering. Det er imidlertid positivt at Europakommisjonen signaliserer at dette vil endres i ny programperiode.

Samtidig ser vi mange muligheter for sterkere koblinger mellom Erasmus+ og Horisont Europa, og UiB vil arbeide for å benytte synergier mellom de to programmene. En mer strategisk tilnærming til Erasmus+, et støtteapparat som bidrar til å synliggjøre potensielle synergier og å benytte erfaringer fra Arqus-alliansen vil bidra til å støtte opp om dette. Økt involvering av studenter i forskningsprosjekter vil styrke både utdanning og forskning, og kan styrke rekruttering til forskningen. Erfaring gjennom Erasmus+ kan legge til rette for deltagelse i Horisont 2020. Samtidig kan utdanningsprosjekter basert på erfaringer fra Horisont 2020 styrke den forskningsbaserte undervisningen ved UiB. En mer strategisk bruk av ansattmobilitet i Erasmus+ kan også være med å gi internasjonale nettverk til deltagelse i samtlige europeiske program.

Arqus-alliansen omfatter både forskning, innovasjon og utdanning, og arbeidet med å styrke disse koblingene er viktig for UiB og for alliansen. Det er et mål at erfaringene fra dette arbeidet bidrar til å posisjonere UiB for å lykkes med å skape synergier mellom Erasmus+ og Horisont Europa.

Det er også en rekke andre relevante europeiske virkemidler inkludert Kreativt Europa, Digitalt Europa og Interreg som innebærer potensielle synergier, spesielt for enkelte fagmiljø ved UiB. Samtidig er det en utfordring at det ikke finnes samlet informasjon rettet mot høyere utdanning spesielt, og at utlysninger, søknadsskjema og regler varierer mellom de ulike programmene.

Vektlegging av synergier mellom ulike EU-programmer kan skape utfordringer for norsk sektor da det også er en rekke relevante virkemidler vi ikke er en del av. Det er uklart hvilke konsekvenser dette vil innebære i praksis. Det er viktig at KD sammen med EFTA-sekretariatet arbeider med løsninger som sikrer full norsk deltagelse i den grad det er mulig.

På hvilke områder og hvordan ønsker dere å utnytte synergier mellom det europeiske utdanningssamarbeidet (Erasmus+ og Det europeiske utdanningsområdet) og det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet (Horisont Europa og Det europeiske forskningsområdet)?

Når Europakommisjonen vedtok meldingene om det europeiske utdanningsområdet og fornyet europeisk forskningsområde, har Europakommisjonen gitt et tydelig signal om vektlegging av synergier. Meldingene ble publisert sammen og har en felles ambisjon om å bedre koble utdanning, forskning og innovasjon. Disse ambisjonene vil bli videreutviklet gjennom en kommende transformasjonsagenda for høyere utdanning der Europeiske universiteter skal være et vesentlig virkemiddel. UiB følger denne meldingen med stor interesse og vil medvirke til at den blir slagkraftig og understøtter behovene i samfunnet og sektoren.

Gjennom Arqus-alliansen er det konkrete eksempler på områder der det er mulig å styrke synergiene som for eksempel innenfor forskerutdanning, forskningsstøtte, innovasjon og entreprenørskap, samt studentaktiv og utfordringsbasert læring gjennom piloteringen av et forskningsbasert emne der studentene skal bidra til løsninger på samfunnsutfordringer. Vektleggingen av digital og grønn transformasjon både i Horisont Europa og Erasmus+, er også i tråd med UiBs profil og prioriteringer, og eksemplifiserer områder der det er potensielle synergier.

UiB har fått innvilget supplerende finansiering til Arqus Research and Innovation (Horisont 2020) gjennom ordningen FORSTERK. Prosjektet har to spor hvorav det ene er å dele resultater og god praksis knyttet til synergier mellom forskning og utdanning. Målgruppene er norske aktører, og det er et bredt sett av spredningsaktiviteter gjennom ulike kanaler. Gitt ambisjonen om koblinger mellom utdanning og forskning, er det paradoksalt at forsterkningsordningen utelukkende er knyttet til EUs forsknings- og innovasjonsprogram. UiB skulle gjerne også sett at det var tilsvarende forsterkningsmidler til utdanningsprosjekt.

Synergier mellom utdanning, forskning og innovasjon er et mål på nasjonalt nivå, men det er likevel et stort potensial for bedre samspill når det gjelder politikkutvikling og forvaltning av ulike ordninger. Kunnskapsdepartementet, Forskningsrådet og Diku sine mål og tiltak kan i større grad legge til rette for dette. Målet om synergier er et klart definert utdanningspolitisk mål, men det er mindre vektlagt på forskningssiden. UiB ønsker økt synlighet av potensielle synergier og at Kunnskapsdepartementet, Forskningsrådet og Diku legger til rette for deling av god praksis.

I hvilken grad ser dere synergier til andre internasjonale prosesser?

Etableringen av et europeisk utdanningsområde har klare grenseflater til det europeiske høyere utdanningsområdet (EHEA). EU ønsker å være en motor for utviklingen av EHEA og satser samtidig mer på den globale dimensjonen gjennom egen politikk og virkemidler. Som følge av dette, kan det mellomstatlige samarbeidet innenfor rammen av Bologna-prosessen bli mindre viktig. Medvirkning til utviklingen av det europeiske utdanningsområdet vil være vesentlig for å sikre fortsatt norsk innflytelse på politikkutviklingen på dette feltet.

Utover Bologna-prosessen er det også en rekke program med potensielle koblinger deriblant Nordplus, Norpart, NORHED og Panorama-satsingene. Det er viktig å sikre at disse ordningene komplimenterer og forsterker deltagelsen i Erasmus+. Nordplus er et eksempel hvor dette har vært særlig vellykket i forrige programperiode. Når det gjelder øvrige ordninger, er det potensial for sterkere synergier.

NORHED som i dag forvaltes av Norad sammenfaller i stor grad med Erasmus+ kapasitetsbyggingsprosjekt. Likevel er det ikke lagt til rette for synergier verken i utforming av programmet, informasjon, mobilisering eller oppfølging av prosjekt. Samtidig er erfaringen fra innværende programperiode at det er svært lite norsk deltagelse i Erasmus+ kapasitetsbyggingsprosjekt og det i liten grad er sammenfall når det gjelder fagmiljøer deltagelse i de to ordningene.

Norpart og virkemidler for utdanningssamarbeid med Nord-Amerika, BRIKS og Japan er forvaltet av Diku. Dette innebærer mer bevissthet rundt potensielle synergier. Samtidig vektlegger EU samarbeid med naboregionene i øst og sør, mens norske prioriteringer avviker fra dette. Panorama-strategien vektlegger også samarbeid med sterke fagmiljøer, mens EU til nå har vektlagt kapasitetsbygging i tredjeland. Imidlertid ser man en dreining i EUs prioriteringer som kan innebære økt potensial for synergier. I overgangen til ny programperiode er det viktig å gjennomgå eksisterende ordninger for å sikre at norske internasjonale virkemidler stimulerer, forsterker og komplementerer Erasmus+ programmet.

UiB foreslår:

- Departementene og underliggende etater må ha en helhetlig tilnærming til virkemidler på utdanningsfeltet til gode for norsk sektor. Når det etableres og i forvaltningen av virkemidler på utdanningsfeltet, må man utrede potensielle synergier og sammenfall med Erasmus+, for å sikre komplementerende og ikke konkurrerende virkemidler.
- Diku og Norhed må samarbeide for synergier mellom Norhed og Erasmus+ kapasitetsbygging for økt mobilisering til Erasmus+.

Hvilke muligheter og utfordringer ser dere når det gjelder å utnytte synergier mellom ulike nasjonale programmer og Erasmus+ og det kommende europeiske utdanningsområdet?

En utfordring når det gjelder å utnytte synergier mellom nasjonale programmer og Erasmus+ er måten støtteapparatet ved norske universiteter og høyskoler er organisert på. Det er relativt vanlig at det er ett miljø for søknads- og prosjektstøtte for nasjonale kvalitetsvirkemidler og et annet for Erasmus+, og at disse er organisert i ulike enheter som i begrenset grad samarbeider på tvers. Slik har det også vært ved UiB, men det arbeides med å få på plass organisatoriske strukturer som vil gjøre det lettere å utnytte synergier og se de ulike nasjonale og internasjonale kvalitetsvirkemidlene i sammenheng.

En annen utfordring er at Erasmus+ har en annen innretning enn de nasjonale kvalitetsvirkemidlene, med en annen begrepsbruk, andre krav og føringer, andre søknadskjema, osv. Mens Erasmus+ er relativt åpent og har overordnede samfunns mål, er det gjerne aktivitetsmål, som for eksempel studentaktiv læring, i Dikus programmer.

I løpet av de siste årene har en rekke fagmiljøer fått støtte til store utviklingsprosjekter gjennom ulike nasjonale programmer som Diku administrerer. Det bør være et potensial for å få flere av disse miljøene til å videreutvikle ideene sine gjennom å koble på europeiske samarbeidspartnere og søke om midler gjennom Erasmus+. Det er få som i dag tenker på Erasmus+ som et naturlig neste skritt for nasjonalt finansierte prosjekter.

Gjennom Horisont 2020 har en sett en betydelig økt norsk mobilisering. En god praksis Forskningsrådet har utviklet er en mer helhetlig og integrert tilnærming til virkemiddelapparatet, uavhengig av oppdragsgiver. På forsknings- og innovasjonsfeltet er «internasjonal samarbeid er «mainstreamet» i så godt som alle Forskningsrådets aktiviteter og inn i alle kapitlene i regjeringens Langtidsplan for forskning og høyere utdanning».⁵ På utdanningsfeltet er internasjonalisering et av flere kvalitetsmål, men internasjonalt samarbeid er i mindre grad et virkemiddel for å nå øvrige utdanningspolitiske prioriteringer. Dette til tross for at i særlig grad høyere utdanning i økende grad er gjenstand for global konkurranse og raske endringer både når det gjelder innretning og innhold. Forskningsrådets porteføljestyrer har ansvar for internasjonalisering og «skal ta hensyn til norsk deltagelse i Horisont-programmene når de investerer nasjonalt».⁶ Diku har nylig oppnevnt et råd for Dikus kvalitetsprogrammer. Det er positivt at mandatet inkluderer «å bidra til at programmene virker best mulig sammen med andre virkemidler i Diku, særlig Erasmus+».⁷ Imidlertid, er det foreløpig i liten grad spesifisert hvilke ordninger i Erasmus+ som er særlig relevant og hva dette vil innebære i praksis. Videre er ikke relevante programmer i Erasmus+ beskrevet i listen over programportefølje.⁸

UiB foreslår:

- Kunnskapsdepartementet og Diku må arbeide for at nasjonale virkemidler komplementerer Erasmus+ og virker stimulerende og forsterkende på norsk deltagelse i programmet.
- Rådet for Dikus kvalitetsprogrammer bør ta en tydelig rolle for å bidra til synergier mellom Erasmus+ og nasjonale kvalitetsprogrammer. Hva dette innebærer må spesifiseres, og hvilke ordninger som er særlig relevante må inngå i programporteføljen. Kunnskapsdepartementet og Diku bør bygge videre på erfaringer fra forsknings- og innovasjonsfeltet.

Vennlig hilsen

Margareth Hagen
rektor

Robert Rastad
universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

⁵ Forskningsrådet styremøte 4/2019 Sak S 49/19: Ny policy for internasjonalisering. S 1

⁶ Forskningsrådet styremøte 4/2019 Sak S 49/19: Ny policy for internasjonalisering. S 2

⁷ Diku: <https://diku.no/ressurser-og-verktoey/dikus-kvalitetsprogrammer#content-section-4>

⁸ Diku: <https://diku.no/ressurser-og-verktoey/dikus-kvalitetsprogrammer#content-section-0>